

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΣΩΤΗΡΟΣ
ΣΚΑΛΑΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

ΤΗΣ 4-2-2000

(ΑΡ. ΠΡΩΤ. 1107/3-3-2000)

ΑΠΟΔΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ, ΑΦΟΡΩΣΑ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

ΠΡΩΤ. 1107

ΑΡΙΘΜ.

ΑΘΗΝΗΣ ΤΗ 3η Μαρτίου 2000

ΔΙΕΚΠ. 516

Πρός
Τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέον.
Εἰς Ναύπακτον.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ
& ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ

27 ΜΑΡ. 2000

Αριθμ. Πρωτ. 222
ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος ἐν τῇ Συνεδρία Αὐτῆς τῆς 4^{ης} παρελθόντος μηνὸς Φεβρουαρίου ἐ.ε., ἐξ ἀφορμῆς γενομένης συζητήσεως ἐπὶ τῶν σχέσεων τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος μετὰ τῆς ἐν τῇ θεοσώστῳ παροικίᾳ ὑμῶν Ἱερᾶς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν μελέτην τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καί Δρος Νομικῆς κ. Ἀναστασίου Μαρίνου, ἀφορῶσαν εἰς τὸ καθεστῶς διοικήσεως τῶν Ἱερῶν Μονῶν καί τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν ἐπιχωρίων Ἐπισκόπων ἐπ' αὐτῶν, συνωδὰ τοῖς τε Ἱεροῖς Κανόσι καί ταῖς διατάξεσι τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἡ ὁποία μελέτη ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Περιοδικόν "ΕΚΚΛΗΣΙΑ" (τεῦχος Ὀκτωβρίου 1999 σελ. 581) ἀπεδέχθη τὰ ἐν τῇ συνημμένῳ ἀποστελλομένῃ, ἐν φωτοστατικῷ ἀντιγράφῳ, ὡς ἄνω μελέτη διαλαμβανόμενα.

Ἐπὶ δέ τούτοις, κατασπαζόμενοι τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

Ἡ Ἁθηνῶν Ἱερωσύνη, ἀπό εὐφρο

Ο ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Γεωργίου Γιοβιτζίου
ΑΡΧΙΜ. ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΣ

Ο ΕΠΙΧΩΡΙΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΚΑΙ Η ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ

Έχουν γίνει, κατά καιρούς, πολλές συζητήσεις όσον αφορά τις σχέσεις του επιχωρίου Αρχιερέως με τις Ίερες Μονές οι οποίες λειτουργούν στην Έπαρχίαν του. Τα δε ζητήματα τα όποια έχουν ανακύψει εμφανίζουν ιδιαίτερον επιστημονικόν ενδιαφέρον. Καί τοῦτο διότι ναί μὲν ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι τὸ κέντρον τῆς λατρευτικῆς ζωῆς, τὸ θεμέλιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ ἡ κεφαλὴ τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας στὴν ὁποίαν περιλαμβάνονται καὶ οἱ Μονές, δὲν πρέπει ὁμως νὰ λησμονοῦμεν ὅτι καὶ ὁ μοναχισμὸς καὶ ἰδίως ὁ ἀνατολικὸς ὀρθόδοξος μοναχισμὸς σκοπὸν ἔχει: “ἵνα καθιστῶ τοῖς ἀνθρώποις ἐφικτὴν τὴν ὡς οἶόν τε ἠθικὴν τελειότη-

Τοῦ Δρος Νομ. κ. **Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου**,
Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας

τα, τὴν δι' ἐγκρατείας, ἀσκήσεως καὶ ἀνυψώσεως τοῦ πνεύματος πρὸς τὸν Θεὸν...” καὶ ὡς ἐκ τούτου “εἶναι προῖον τοῦ ἠθικοῦ πνεύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅπερ διεγείρει παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὸν πόθον πρὸς ὑψηλότεραν τελειότητα”¹. Μὲ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμὸς “δὲν εἶναι ὑπὲρ τὴν Ἐκκλησίαν ἢ παρὰ τὴν Ἐκκλησίαν” ἀλλὰ “βιώνει κατὰ τὸ δυνατόν ἐναργέστερα τὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας καὶ γι' αὐτὸ ἀναπαύει τὴν Ἐκκλησίαν”². Ἐν ὄψει τούτων εἶναι ἀνάγκη οἱ σχέσεις ἐπιχωρίου Ἐπισκόπου (ἤδη, διὰ τὴν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν, Μητροπολίτου) καὶ μοναστικῶν κοινοτήτων τῆς ἐπαρχίας του νὰ εἶναι εἰς τοιαύτην βάσιν ὥστε οὔτε ἡ θέσις τοῦ Μητροπολίτου νὰ παραθεωρεῖται, οὔτε ὁμως καὶ ἡ σημασία τοῦ μοναχισμοῦ νὰ ὑποβαθμίζεται καὶ οὕτω νὰ δυσχεραίνεται ἡ ἐκπλήρωσις τῆς σπουδαίας ἀποστολῆς του.

Τὸ ζήτημα αὐτὸ μὲ ἀπασχολοῦσε ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, ἀλλὰ μόλις τώρα κατέστη δυνατόν νὰ ἐξοικονομήσω ὀλίγον χρόνον διὰ νὰ διατυπώσω λίγες

σκέψεις σχετικὰ μὲ αὐτό. Καθολικὴ ἀντιμετώπισις ὅλου τοῦ πλέγματος τῶν σχέσεων Μητροπολίτου - Μονῆς δὲν εἶναι, ἐλλείφει χρόνου, ἔργον εὐχερὲς καὶ γι' αὐτὸ θὰ περιορισθῶ σὲ ἓνα ιδιαίτερης πρακτικῆς σημασίας τομέα: τὸν ἔλεγχον τὸν ὁποῖον ἀσκεῖ ὁ Μητροπολίτης εἰς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τῶν Ἱερῶν Μονῶν. Καὶ θὰ ἀρχίσω ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν Ἱερῶν Μονῶν ὡς νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου (ἐφ' ἐξῆς ν.π.δ.δ.) ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπονεμομένην ὑπὸ τοῦ δικαίου εἰς τὰ ν.π.δ.δ. “αὐτοδιοίκησιν”.

Ἐνα νομικὸ πρόσωπο χαρακτηρίζεται δημοσίου δικαίου ὅταν ἀσκεῖ δημοσίαν ἐξουσίαν κατὰ παραχώρησιν, διὰ νόμου, εἰς αὐτὸ τμήμα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ὡσάκις ὁ νομοθέτης κρίνει σκοπιμότερον τὸ τμήμα τοῦτο τῆς κρατικῆς ἐξουσίας νὰ τὸ ἀσκῇ ὄχι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ Κράτος ἀλλὰ μίᾳ ἀποκεντρωμένῃ καθ' ὕλην ὑπηρεσία ὑπὸ τὴν μορφήν νομικοῦ προσώπου. Τοῦτο ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐὰν παύσει νὰ ὑπάρχει τὸ νομικὸν αὐτὸ πρόσωπο, ἢ σχετικὴ ἀρμοδιότης θὰ περιέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ Κράτος ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἶχε διὰ τοῦ νόμου ἀφαιρεθῆ. Ἐκτὸς τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου τὰ ὁποῖα προβλέπονται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ νόμου ὑπάρχουν καὶ τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου τὰ ὁποῖα προβλέπονται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς ἀντικείμενον τὴν ἀσκῆσιν ἀρμοδιότητος προβλεπομένης ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ Σύνταγμα. Αὐτὰ εἶναι οἱ Ὀργανισμοὶ Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως (Ο.Τ.Α.) καὶ τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα (Α.Ε.Ι.). Πάντως τὸσον τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος προβλεπόμενα νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου ἀσκοῦν διοικήσιν τὴν ὁποίαν, ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν αὐτὰ, θὰ ἀσκοῦσε τὸ ἴδιο τὸ Κράτος, σκοποὶ τοῦ ὁποῖου θὰ ἦσαν πλέον οἱ σκοποὶ τῶν νομικῶν τούτων προσώπων³.

Σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρον 1 παρ. 4 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἐφ' ἐξῆς Κ.Χ.Ε.) ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, αἱ Μητροπόλεις, αἱ Ἐνορίαι καὶ αἱ Ἱεραὶ Μοναί, ἀποτελοῦν ἐπίσης ν.π.δ.δ. Καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα:

1. Νικοδήμου Μίλας, Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (μετάφρασις Μελετίου Ἀποστολοπούλου), ἐν Ἀθήναις 1906, σελ. 924.

2. Ἀρχμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱεράς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὁρους Ἁθῶν, Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ὀρθόδοξου Μοναχισμοῦ, εἰς τὸ περιοδικὸν «Ὁσίου Γρηγόριος», τ. 23, ἔκδοσις τῆς ὡς ἄνω Ἱεράς Μονῆς.

3. Μιχ. Στασινοπούλου, Δίκαιον τῶν Διοικητικῶν Πράξεων, Ἀθήναι 1951, σελ. 72, ἐπ. ἰδίως σελ. 76.

Ίσχύουν επί των εκκλησιαστικῶν τούτων προσώπων αἱ ὡς ἄνω ἀρχαί, ὅτι δηλαδή τὰ νομικά αὐτὰ πρόσωπα χαρακτηρίζονται ὡς δημοσίου δικαίου διότι ἀσκοῦν, κατὰ παραχώρησιν τοῦ νόμου, Δημοσίαν Διοίκησιν τὴν ὁποίαν θὰ ἀσκοῦσε, ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν αὐτά, τὸ ἴδιο τὸ Κράτος; Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ ἀπάντησις πρέπει νὰ εἶναι ἀρνητική. Τὰ νομικά αὐτὰ πρόσωπα ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς δημοσίου δικαίου ὄχι διότι παρεχωρήθη εἰς αὐτὰ τμήμα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ διότι οὕτως ἠθέλησεν ὁ νομοθέτης καὶ διότι, ὡς διδάσκεται εἰς τὴν γερμανικὴν θεωρίαν⁴ καὶ γίνεται δεκτὸν ὑπὸ τῆς νομολογίας, αἱ Ἐκκλησιαί "ἔχουν τὰς ρίζας τῶν εἰς τὴν ἐκτὸς τοῦ κράτους περιοχὴν" καὶ ὁ νομοθέτης ἠθέλησεν ἐκ διαφόρων λόγων (ἱστορικῶν, πολιτιστικῶν κ.λπ.) νὰ τὰς χαρακτηρίσει καὶ ὡς ν.π.δ.δ., χωρὶς τοῦτο ὅμως νὰ σημαίνει ὅτι ἀσκοῦν ἐξουσίαν ἢ ὅτι ἡ ἀπονομή εἰς αὐτὰ τοῦ status τοῦ ν.π.δ.δ. συνεπάγεται τὴν ἐνσωμάτωσίν τους εἰς τὸ Κράτος⁵. Ἡ τυπικὴ ὡς ἄνω αἰτιολόγησις τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν εκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων ὡς ν.π.δ.δ. ἔχει πολλὰς συνεπείας αἱ ὁποῖαι τὰ διαφοροποιοῦν ἀπὸ τὰ λοιπὰ ν.π.δ.δ.

Ὑπὸ τὴν ἐκτεθεῖσαν καὶ μόνον ἔννοιαν αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ εἶναι καὶ αὐτὲς ν.π.δ.δ., χωρὶς ὅμως νὰ ἀποτελοῦν τμήματα τῆς Δημοσίας Διοικήσεως καὶ χωρὶς νὰ ἐπιδιώκουν πολιτικὸν σκοπὸν ἢ νὰ ἀποσκοποῦν στὴν ὑποστήριξιν τῶν σκοπῶν τῆς Πολιτείας. Ἡ ἀντίθετος ἀποψις ἢ ὁποῖα ἐνίοτε ὑποστηρίζεται⁶, ὅτι δηλαδή καὶ τὰ εκκλησιαστικά αὐτὰ νομικά πρόσωπα εἶναι ν.π.δ.δ. διότι ἔχουν ὡς ἀποστολὴν τὴν ἀσκήσιν δημοσίας ἐξουσίας ἢ τὴν ἐκπλήρωσιν πολιτικῶν σκοποῦ ἢ τὴν ὑποστήριξιν γενικότερα τῶν σκοπῶν τῆς Πολιτείας ἢ διότι ἡ Πολιτεία ἀνέθεσεν εἰς αὐτὰ ἓνα τμήμα τῆς ἰδικῆς τῆς

ἐξουσίας μὲ σκοπὸν τὰ πρόσωπα αὐτὰ νὰ φέρουν σὲ πέρασ τὸ ἔργο τὸ ὁποῖον τοὺς ἐμπιστεύθηκε, δὲν μὲ εὐρίσκει σύμφωνον, διότι ἡ Πολιτεία δὲν ἔχει σκοποὺς θρησκευτικοὺς καὶ δὲν περιλαμβάνεται εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς καὶ ἡ προαγωγή τοῦ μοναχικοῦ βίου οὕτως ὥστε νὰ ἀναθέτει τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον ἐκάστης Μονῆς καὶ ὅτι ἐὰν καταργηθῆ μία ἐκ τῶν Μονῶν τὸν σκοπὸν αὐτὸν θὰ τὸν ἐπιδιώξει ἡ Πολιτεία μὲ ἰδικὰ τῆς ὄργανα π.χ. μὲ τοὺς Περιφερειακοὺς Γραμματεῖς. Ἄλλωστε ὁ Κ.Χ.Ε. χαρακτηρίζει τὶς ὡς ἄνω εκκλησιαστικὰς μονάδας ὡς ν.π.δ.δ. ὄχι γενικῶς ἀλλὰ μόνον "κατὰ τὰς νομικὰς αὐτῶν σχέσεις". Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὰ εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου διαφέρουν τῶν κοσμικῶν ν.π.δ.δ. καὶ δὴ διαφέρουν οὐσιωδῶς.

Οὕτως ἐχούσης ὅμως τῆς νομικῆς καταστάσεως, ἀνακύπτουν διάφορα ζητήματα σχετιζόμενα μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν νομικῶν τούτων προσώπων διότι ἡ ἔννοια ὅλων τῶν ἄλλων, πλὴν τῶν εκκλησιαστικῶν, ν.π.δ.δ. εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀπέβλεπεν ὁ νομοθέτης ὅταν ἀπεφάσιζε τὴν ἀναγόρευσιν τῆς συγκεκριμένης ὑπηρεσίας εἰς καθ' ἕλην νομικὸν πρόσωπον. Ἡ ἔκτασις τῆς αὐτοδιοικήσεως αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τί ὁρίζει ὁ δημιουργήσας τὸ συγκεκριμένο νομικὸ πρόσωπο νόμος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ περιορίζῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τὴν αὐτοδιοίκησιν αὐτή, εἴτε καὶ νὰ τὴν καταργήσῃ τελείως καθιστώντας καὶ πάλιν τὸ νομικὸ αὐτὸ πρόσωπο μίαν κρατικὴν ἀπλῶς ὑπηρεσίαν. Ἐὰν δὲ πρόκειται περὶ νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου δημιουργηθέντος ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ὅπως εἶναι οἱ Ὀργανισμοὶ Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως (Ο.Τ.Α.) καὶ τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα (Α.Ε.Ι.), τότε ἡ αὐτοδιοίκησίν του ἔχει καθορισθεῖ ὑπὸ τοῦ συντακτικοῦ νομοθέτου καὶ ὁ κοινὸς νομοθέτης δὲν μπορεῖ νὰ τὴν θίξῃ εἰ μὴ μόνον στὸ μέτρο ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει τὸ Σύνταγμα.

Προκειμένου ὅμως περὶ τῶν εκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων τὸ ζήτημα διαφέρει οὐσιωδῶς, διότι τὰ νομικά αὐτὰ πρόσωπα καὶ κυρίως οἱ Ἱερεῖς Μονές, ὡς ἤδη ἐξετέθη, δὲν ἀσκοῦν δημοσίαν διοίκησιν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν αὐτὰ τὴν σχετικὴν ἐξουσίαν θὰ τὴν ἀσκοῦσε τὸ Κράτος, οὔτε ἐπιδιώκουν τὴν ἱκανοποίησιν κρατικοῦ τινος σκοποῦ. Καὶ ναὶ μὲν ἔχουν αὐτοδιοίκησιν, ἢ αὐτοδιοίκῃς ὅμως αὐτὴ πηγάζει εὐθέως καὶ ἀμέσως ἀπὸ τὸ

4. Ἀναστ. Μαρίνου, Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, Ἀθήναι 1984 σελ. 30 ἐπὶ. Τοῦ αὐτοῦ, Εἰσήγησις ἐνώπιον τοῦ Γ' Τμήματος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ περιοδικὸν Δίκαιο καὶ Πολιτικὴ, Παρατηρητὴς τεύχ. 15, Θεσσαλονίκη, Πρ. Δαγτόγλου, Γενικὸ Διοικητικὸ Δίκαιο 2, Ἀθήναι - Θεσσαλονίκη, σελ. 452. Μιχ. Βρονιάκη, Ἡ συνταγματικὴ προστασία τῆς ἰδιοκτησίας τῶν δημοσίων νομικῶν προσώπων, εἰς Τμητικὸν Τόμον Συμβουλίου Ἐπικρατείας II σελ. 406 καὶ ἐπὶ. καὶ τὴν αὐτόθι πλουσίαν βιβλιογραφίαν καὶ Ἐπαμ. Σπηλιωτόπουλου, Ἐγχειρίδιον Διοικητικοῦ Δικαίου 2, 1981, Ἀθήναι - Κομοτηνὴ, 311 ἐπὶ.

5. Ἐπαμ. Σπηλιωτόπουλου, Ἐγχειρίδιον Διοικητικοῦ Δικαίου, 1, Ἀθήναι 1993, σελ. 359.

6. Τὴν ἀποψιν αὐτὴ ὑποστηρίζει ὁ Ι. Θ. Παναγόπουλος στὴν ἀπὸ 22.5.1998 γνωμοδότησίν του ἢ ὁποῖα ἐτέθη ὑπ' ὄψιν μου ὑπὸ τοῦ δικηγόρου Διον. Πελέκη.

άρθρο 3 του Συντάγματος το όποιο κατοχυρώνει την αυτοδιοίκηση της Έκκλησίας, τμήμα της οποίας αποτελούν ως εικός και οι Μονές.

Ο συλλογισμός όμως αυτός άγει κατ' ανάγκη στα έξης δύο συμπεράσματα, ήτοι:

α) Η αυτοδιοίκηση των Ίερών Μονών αντίτασσεται στο Κράτος το όποιο άδυνατεί να την παραβιάσει, άφου άδυνατεί να παραβιάσει την αυτοδιοίκηση της Έκκλησίας.

β) Η αυτοδιοίκηση των Ίερών Μονών δέν αντίτασσεται κατά της διοίκησης Έκκλησίας, όργανο της οποίας είναι και ό έπιχώριος Άρχιερέυς, ό όποιος περιορίζεται μόνον καθ' ό μέτρον θεσπίζεται υπό της Ίεράς Συνόδου (Δ.Ι.Σ. ή Ι.Σ.Ι.) κατ' έφαρμογήν του άρθρου 43 παράγρ. 3 του Συντάγματος, δηλαδή ό Κανονισμός 39/1972 "Περί Ίερών Μονών". Είναι όμως αυτόνοήτον ότι και ή Ίερά Σύνοδος ύποχρεούται, όταν ρυθμίζει διά κανονιστικών πράξεων τās σχέσεις του έπιχωρίου Άρχιερέως μετά των είς την έπαρχίαν του λειτουργουσών Ίερών Μονών, να ένεργεί στο πλαίσιο των Ίερών Κανόνων, τούς όποιους όφείλει αυτή ή ίδια να σέβεται σύμφωνα με τό άρθρο 3 παρ. 1 του Συντάγματος όρίζοντος ότι ή αυτοκέφαλος Έκκλησία της Ελλάδος "ύπάρχει άναποσπάτως ήνωμένη δογματικώς μετά της έν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης και πάσης άλλης του Χριστού Έκκλησίας τηρούσα άπαρασαλεύτως ως εκείνοι, τούς ιερούς άποστολικούς και συνοδικούς κανόνες και τās ιεράς παραδόσεις".

(Πά την έννοια της ως άνω διατάξεως του Συντάγματος και ίδίως για την έννοια της λέξεως "τηρούσα" βλ. Άναστασίου Ν. Μαρίνου, Σχέσεις Έκκλησίας και Πολιτείας, Άθήναι 1984, σελ. 137 έπομ., Σπ. Τρωάνου, Παραδόσεις έκκλησιαστικού δικαίου, α' Άθήνα - Κομοτηνή, έκδ. Σάκκουλα, σελ. 27 έπ. και τίς ΣτΕ 3178/76, 1629-1630/77 και 2635/80).

Έν όψει των όσων έξετέθησαν άνωτέρω σέ σχέση με την ιδιότητα των Ίερών Μονών ως ν.π.δ.δ. και την έντεϋθεν αυτοδιοίκησίν των πρέπει, κατ' ανάγκη, να έξετασθ ή ζήτημα ποίαν έξουσίαν έχει ό έπιχώριος Μητροπολίτης έπί των είς την έπαρχίαν του λειτουργουσών Ίερών Μονών. Όσον άφορά την οικονομική διαχείριση αυτών σχετική είναι ή διάταξη του άρθρου 39 του Ν. 590/77 είς την παράγραφον 2 του όποίου όρίζεται ότι αί έν τη Έκκλησία της Ελλάδος λειτουργούσαι Ίεραί Μοναί τελούν "ύπό την πνευματικήν έπο-

πτείαν του έπιχωρίου Άρχιερέως" ό όποιος κατά την παράγραφον 6 της αυτής διατάξεως άσκει έπί έκάστης Μονής την έν λόγω πνευματικήν έποπτείαν "διά την κανονικήν μνημόνευσιν του όνόματος αυτού έν ταίς ιεραίς Άκολουθίαις και τόν έλεγχον της νομιμότητος της οικονομικής διαχείρισεως αυτής". Σχετική είναι και ή διάταξη του άρθρου 6 του ύπ' άριθμ. 39/1972 Κανονισμού "Περί των έν Ελλάδαδι Όρθοδόξων Ίερών Ναών και των Ήουχαστηρίων" (ΦΕΚ 103/30 Ίουνίου 1972 τ. Α') ό όποιος σύμφωνα με τό άρθρο 67 του Ν. 590/77 έξακολουθεί να ισχύει καθ' ό μέρος δέν έρχεται είς αντίθεση με τίς διατάξεις του Νόμου αυτού. Η διάταξις αυτή του άρθρου 6 του έν λόγω Κανονισμού είναι σχεδόν πανομοιότυπος με την διάταξιν του άρθρου 39 του Ν. 590/77 και όρίζει ότι ό έπιχώριος Μητροπολίτης "έλέγχει τη νομιμότητα της οικονομικής διαχείρισεως" της Ίεράς Μονής.

Έν όψει της σαφούς διατυπώσεως των ως άνω διατάξεων ούδεμία γεννάται άμφιβολία ότι ό έλεγχος τόν όποιο άσκει ό έπιχώριος Άρχιερέυς έπί της οικονομικής διαχείρισεως των λειτουργουσών είς την έπαρχίαν του Ίερών Μονών είναι μόνον έλεγχος νομιμότητος, **άποκλειομένου ούτω του έλέγχου σκοπιμότητος.**

Τίθεται λοιπόν τό έρώτημα: Τί σημαίνει ό όρος «έλεγχος νομιμότητος»; Έξ έπόψεως διοικητικού δικαίου, τό όποιο έχει έν προκεμένω έφαρμογήν, ό έλεγχος νομιμότητος περιορίζεται είς την έρευναν πρός διαπίστωσιν του κατά πόσον ή έλεγχόμενη πράξη διαχείρισεως εύρίσκεται σέ συμφωνία με τίς διατάξεις του Νόμου⁷. Άπό την άποψιν δέ αυτή γίνεται έρευνα περι του: α) έάν ήκολουθήθη ή προβλεπόμενη υπό του νόμου διαδικασία, β) έάν έτηρήθησαν οι προβλεπόμενοι υπό του νόμου τύποι, γ) έάν συνέτρεξαν οι υπό του νόμου όριζόμενες διά την έκδοσιν της συγκεκριμένης πράξεως προϋποθέσεις, δ) έάν έξεδόθη ή πράξις διά τόν υπό του νόμου προβλεπόμενον πρός έκδοσιν αυτής σκοπόν ή μήπως τυχόν έξεδόθη κατά κατάχρησιν έξουσίας ήτοι διά σκοπόν άλλον ή τόν υπό του νόμου προβλεπόμενον και ε) μήπως τυχόν έξεδόθη κατά πλάνην περι τά πράγματα⁸.

Ός πρός τόν υπό στοιχείον δ' έλεγχον πρέπει να διευκρινισθ ή ότι δέν συνιστά έλεγχον σκοπιμότητος αλλά γνήσιον έλεγχον νομιμότητος, δηλαδή

7. Α. Τάχου, Έλληνικό Διοικητικό Δίκαιο, Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 482.

ἔλεγχον τῆς νομιμότητος τοῦ σκοποῦ εἰς τὸν ὁποῖον κατατείνει ἡ πράξις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐὰν ἡ συγκεκριμένη πράξις ἐξεδόθη πρὸς ἱκανοποίησιν σκοποῦ μὴ προβλεπομένου ἢ μὴ ἐπιτρεπομένου ὑπὸ τοῦ νόμου, ἔστω καὶ ἐὰν ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι καθ' ἑαυτὸν νόμιμος, τότε ἡ πράξις αὐτὴ δὲν εἶναι νόμιμος καὶ ὁ Μητροπολίτης ὀφείλει νὰ διαπιστώσῃ "μὴ νομιμότητα" τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως. Ἀντιθέτως ὁ καθηγητὴς Ι. Κονιδάρης τὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος τοῦ σκοποῦ, θεωρεῖ, σὲ παλαιότερη μελέτη του, ἔλεγχον σκοπιμότητος⁹.

Ἀντίθετα ὁ ἔλεγχος σκοπιμότητος, ὡσὰκις ἐπιτρέπεται, τείνει νὰ διαπιστώσῃ ἐὰν ἡ πράξις, ἡ ὁποία εἶναι πάντως νόμιμος, ἦταν σκόπιμον νὰ ἐκδοθῇ. Καὶ γὰρ νὰ γίνω περισσότερο σαφὴς εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν, ἐὰν τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον ἀποφασίσῃ τὴν δαπάνην ποσοῦ 10.000.000 δραχμῶν διότι κρίνει ὅτι πρέπει νὰ κατασκευάσῃ μία νέα πτέρυγα ξενῶνων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν συνεχῶς αὐξανομένων κατ' ἀριθμὸν προσκυνητῶν, ὁ Μητροπολίτης θὰ ἐρευνήσῃ μόνον ἐὰν ἡ δαπάνη αὐτὴ ἀπεφασίσθη κατὰ τὴν νόμιμη διαδικασίαν, δὲν δύναται ὅμως νὰ ἐλέγξῃ τὴν κρίσιν τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου περὶ τοῦ ἐὰν εἶναι ἡ ὄχι ἀναγκαία ἢ κατασκευὴ τῶν νέων ξενῶνων. Ἐὰν ὅμως τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον ἀποφασίσῃ νὰ δαπανήσῃ ἕνα ὀρισμένον ποσοῦν διὰ τὴν κατασκευὴν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς θεάτρου εἰς τὸ ὁποῖον θὰ μετακαλεῖ θιάσους πρὸς ἀναψυχὴν τῶν μοναχῶν, βεβαίως καὶ θὰ ἀρνηθῇ ὁ Μητροπολίτης νὰ θεωρήσῃ νόμιμον τὴν διενέργειαν τῆς δαπάνης αὐτῆς διότι ὁ σκοπός, διὰ τὸν ὁποῖον διενεργεῖται ἡ δαπάνη, δὲν εἶναι νόμιμος σὲ σχέση μὲ τὴν μοναχικὴν ιδιότητα. **Στὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ παρανομία τοῦ σκοποῦ καθιστᾷ μὴ νόμιμον τὴν δαπάνην καὶ ἄρα μὴ νόμιμον τὴν διαχείρισιν.**

Περαιτέρω ὁ ἔλεγχος νομιμότητος γὰρ νὰ εἶναι σωστός πρέπει νὰ ἐνεργηθῇ μὲ ἀξιολόγησιν ὅλων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν διενέργειαν τῆς ἀντιστοίχου δαπάνης δικαιολογητικῶν. Ἐὰν δηλαδὴ καλεῖται ὁ Μητροπολίτης νὰ διαπιστώσῃ ἐὰν ἐγένετο νομίμως ἢ πληρωμὴ ὀρισμένου ποσοῦ διὰ τὴν προμηθειαν διαφόρων ὑλικῶν, τὰ ὁποῖα ἡ Μονὴ προμηθεύθηκε κατόπιν δημοπρασίας, θὰ πρέπει νὰ υποβλη-

θοῦν εἰς τὸν Μητροπολίτην ὅλα τὰ σχετικὰ δικαιολογητικά δαπάνης, δηλαδὴ ὄχι μόνον ἡ ἀπόδειξις τοῦ προμηθευτοῦ ὅτι εἰσέπραξε τὸ συγκεκριμένον ποσόν, ἀλλὰ καὶ ἡ προκήρυξις τῆς δημοπρασίας, οἱ υποβληθεῖσες προσφορές, ἡ καταρτιθεῖσα σύμβασις κ.λπ.. Ὁ Μητροπολίτης δηλαδὴ θὰ διενεργεῖ ἔλεγχον παρόμοιον μὲ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον διενεργοῦν οἱ Πάρεδροι τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ὅταν θεωροῦν τὰ ἐντάλματα πληρωμῆς τοῦ Δημοσίου καὶ ἐλέγχουν τὴν λογοδοσίαν τῶν δημοσίων ὑπολόγων, ὅποτε ζητοῦν καὶ τὸ στέλεχος τοῦ ἀεροπορικῆς εἰσιτηρίου καὶ τίς ἀποδείξεις τοῦ ξενοδοχείου, ὡσὰκις ὁ ὑπόλογος χρειάσθηκε, γὰρ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον τοῦ ἀνετέθη, νὰ ταξιδεύσῃ καὶ νὰ διανυκτερεύσῃ σὲ ξενοδοχεῖον.

Μόνον ὅταν γίνῃ κατὰ τὸν ἐκτεθέντα τρόπον εἶναι νόμιμος ὁ ἔλεγχος νομιμότητος.

Συνεπῶς δὲν μὲ εὐρίσκει σύμφωνον τὸ ὑπὸ τοῦ Ι. Κονιδάρη ὑποστηρικθὲν ὅτι ἔλεγχος νομιμότητος σημαίνει "ἀπλῶς διαπίστωση τῆς συνδρομῆς τῶν ἀπαιτουμένων ἐκ τοῦ νόμου τύπων κατὰ τὴν διενέργειαν τῶν ἐπὶ μέρος διαχειριστικῶν πράξεων ἀπὸ μέρος τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων τῆς Μονῆς"¹⁰ ἢ "ἔλεγχον τῆς τηρήσεως τῶν ἐκ τοῦ νόμου ἀπαιτουμένων τύπων, τῶν διατυπώσεων δηλαδὴ τοῦ νόμου", ὡς λέγει ὁ καθηγητὴς Ι. Θ. Παναγόπουλος¹¹.

Περαιτέρω ὅμως πρέπει νὰ διευκρινισθῇ καὶ ἄλλο ζήτημα, ἤτοι ὁ χρόνος διενεργείας τοῦ ἐλέγχου.

Ὁ ὡς ἄνω μνημονευθεὶς ὑπ' ἀριθμ. 39/1972 Κανονισμὸς ὀρίζει εἰς τὸ ἄρθρον 6 παρ. 1 περίπτ. σ' ὅτι δικαιοδοσία τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου (ἤδη Μητροπολίτου) εἶναι, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ νὰ "ἐλέγῃ τὴν νομιμότητα τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως" τῆς Μονῆς. Δὲν προσδιορίζεται ὅμως ὁ χρόνος ἀσκήσεως αὐτοῦ τοῦ ἐλέγχου καὶ ἰδίως δὲν προσδιορίζεται ἐὰν ὁ ἔλεγχος θὰ εἶναι μόνον κατασταλικὸς ἢ καὶ προληπτικὸς.

Ὅμως τὸ ἄρθρον 11 τοῦ αὐτοῦ Κανονισμοῦ ὀρίζει (περίπτωσις στ') ὅτι: "Τὸ διαχειριστικὸν ἔτος διὰ τὰς Ἱερὰς Μονὰς ἀρχεται τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου καὶ λήγει τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Καθ' ἕκαστον ἔτος ὑποβάλλονται ἐντὸς τῶν νομίμων προθεσμιῶν προϋπολογισμὸς καὶ ἀπολογισμὸς τῆς οἰκείας Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, δυναμένου τοῦ Ἐπισκόπου νὰ προβῇ μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ

8. Γ. Παπαχατζῆ, Σύστημα τοῦ ἰσχύοντος στὴν Ἑλλάδα δικηκοῦ δικαίου, Ἀθήνα 1983, σελ. 751.

9. Ἰωάννη Κονιδάρη, Τὸ δίκαιον τῆς μοναστηριακῆς περιορισίας ἀπὸ τοῦ 9ου μέχρι καὶ τοῦ 12ου αἰῶνος, Ἀθήνα, ἐκδ. Ἀντ. Σάκουλα, σελ. 172, ἰδίως ὑποσ. 11.

10. Στὴν ἀπὸ 28.12.98 γνωμοδότησή του τὴν ὁποίαν ἔθεσεν ὑπ' ὄψιν μου ὁ δικηγόρος Διον. Πελέκης.

11. Στὴν ὡς ἄνω (ὑποσμη. 6) γνωμοδότησίν του.

ήγουμενοσυμβουλίου εις τυχόν αύξομειώσιν τινα τών αναγραφομένων κονδυλίων". Η διάταξις αυτή αποτελεί, κατά τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐξειδικεύσιν τοῦ άρθρου 6 ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι τὸ μὲν ἄρθρον 6 (περίπτ. στ') τοῦ Κανονισμοῦ καθορίζει τὸ εἶδος τοῦ ἐλέγχου (μόνον ἔλεγχος νομιμότητος καὶ ὄχι σκοπιμότητος), τὸ δὲ ἄρθρον 11 (περίπτ. στ') καθορίζει τὸν χρόνον καὶ τρόπον ἀσκήσεως τοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ προβλέποντας τόσο προληπτικὸν ἔλεγχον (ὑποβολὴ προϋπολογισμοῦ) ὅσο καὶ κατασταλτικὸν (ὑποβολὴ ἀπολογισμοῦ). Πρέπει δὲ νὰ τονισθῇ ὅτι καὶ ὁ ἔλεγχος τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι, κατά τὴν διάταξιν αὐτήν, ἔλεγχος νομιμότητος τοῦ σκοποῦ εἰς τὸν ὁποῖον κάθε κονδύλιο τοῦ προϋπολογισμοῦ κατατείνει καὶ ὄχι ἔλεγχος σκοπιμότητος, ὅπως τοῦτο σαφῶς συνάγεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Μητροπολίτης δὲν δύναται νὰ αὐξομειώσῃ τὰ κονδύλια χωρὶς τὴν «σύμφωνον γνώμην τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου". *

Μὲ τὸν ἐπακολουθήσοντα ΚΧΕ ὠρίσθη μὲν (ἄρθρο 39 παρ. 6) ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ "καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Μονῆς", δὲν ἐπανελήφθη ὁμως ἡ διάταξις τοῦ άρθρου 11 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 39/72 Κανονισμοῦ περὶ ὑποβολῆς προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ.

Ὁ καθηγητὴς Σπ. Τρωιάνος λέγει τὰ ἑξῆς ἐν σχέσει μὲ τὴν τύχη τῆς διατάξεως τοῦ άρθρου 11 περίπτ. στ' τοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ:

"Ἡ διάταξις... γιὰ ὑποβολὴ προϋπολογισμοῦ στὸν οἰκείον Μητροπολίτη γιὰ ἔγκρισιν πρέπει νὰ θεωρηθῆ καταργημένη μὲ τὸ ἄρθρο 39 παρ. 6 τοῦ ΚΧΕ σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ (μόνον) ἔλεγχον νομιμότητος τῆς διαχειρίσεως τῶν μονῶν"¹². Τὴν αὐτὴν ἐκδοχὴν δέχθηκε καὶ τὸ Ἐφετεῖον Πειραιῶς μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1235/86 ἀπόφασή του ἐπικαλούμενη τὴν ὡς ἄνω γνώμη τοῦ Σπ. Τρωιάνου¹³. Πρὸς τὴν ἀποψη αὐτὴ στοιχεῖ καὶ ὁ Ἰ. Κονιδάρης¹⁴.

Δυσκολεύομαι πολὺ νὰ δεχθῶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτὴ γιὰ τὸν ἑξῆς λόγον: Ἡ παρ. 6 τοῦ άρθρου 39 τοῦ ΚΧΕ δὲν κάνει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐπαναλαμβάνει τὴν βασικὴ ἀρχὴ ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ μόνον ἔλεγχον νομιμότητος τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Μονῆς, ὅπως ὀρίζει καὶ τὸ ἄρθρο 6 περίπτ. στ' τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 39/72 Κανονισμοῦ χωρὶς νὰ θίξει τὴν διάταξιν τοῦ άρθρου 11 παρ. στ' τοῦ ὡς

ἄνω Κανονισμοῦ, καθ' ὃ μέρος αὐτὴ ἀναφέρεται στὸν τρόπον ἀπλῶς ἀσκήσεως τοῦ ἐλέγχου νομιμότητος, ἢτοι προληπτικῶς (ὑποβολὴ προϋπολογισμοῦ) καὶ κατασταλτικῶς (ὑποβολὴ ἀπολογισμοῦ). Μὲ τὸ νὰ μὴν ἐπαναλαμβάνει ὁμως ὁ ΚΧΕ τὴν διάταξιν τοῦ άρθρου 11 παρ. στ' τοῦ Κανονισμοῦ δὲν σημαίνει ὅτι ἠθέλησε τὴν κατάργησίν της, διότι ὑπὸ ἀντίθετην ἐκδοχὴν ἢτοι ὑπὸ τὴν ἐκδοχὴν, ὅτι ἠθέλησε τὴν κατάργησίν της, τότε θὰ πρέπει νὰ καταργήθηκε ὄχι μόνον ἡ ὑποχρέωσις τῆς Μονῆς νὰ ὑποβάλλει καθ' ἕκαστον ἔτος προϋπολογισμόν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὐτῆς νὰ ὑποβάλλει ἀπολογισμόν. Μὲ ἄλλα λόγια δηλαδὴ ἐὰν γίνῃ δεκτὴ ἡ ἀντίθετη ἐκδοχὴ τότε πρέπει νὰ δεχθῶμε ὅτι τὸ ἄρθρο 39 περίπτ. 6 τοῦ ΚΧΕ, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐπαναλαμβάνει τὸ ἄρθρο 11 περίπτ. στ' τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 39/1972 Κανονισμοῦ, καταργεῖ στὴν οὐσίαν τὸν ἔλεγχον νομιμότητος τοῦ Μητροπολίτου, ἀφοῦ ἔλεγχος νομιμότητος χωρὶς ἀπολογισμόν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀσκηθῇ. Τέτοια ἐρμηνεία ὁμως θὰ ἦτο προδήλως ἐσφαλμένη διότι καθιστᾷ ἀντιφατικὴν τὴν διάταξιν τῆς παρ. 6 τοῦ άρθρου 39 τοῦ ΚΧΕ ῥητῶς ὀρίζουσας ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ ἔλεγχον νομιμότητος. Πῶς θὰ τὸν ἀσκήσει χωρὶς ἀπολογισμόν; Ἐὰν ὁ ΚΧΕ ἠθέλε νὰ καταργήσῃ τὸν προληπτικὸν ἔλεγχον (προϋπολογισμό) θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ ἔχει ὀρίσει ρητᾶ. Μὴ ὀρίζοντας ὁμως κάτι τέτοιο καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ἀπλῶς τὴν βασικὴν ἀρχὴν ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἀσκεῖ ἔλεγχον νομιμότητος εἶναι περισσότερο λογικὸν νὰ δεχθῆ κανεὶς ὅτι ἄφησε ἄθικτον τὸν τρόπον ἀσκήσεως τοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ ὅπως προβλέπεται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 11 περίπτ. στ' τοῦ 39/72 Κανονισμοῦ παρὰ νὰ δεχθῆ ὅτι τὸ ἔτροποίησε σιωπηρῶς ἐν μέρει ἢτοι μόνον καθ' ὃ μέρος ἡ διάταξις αὐτὴ ἀπαιτεῖ ὑποβολὴ προϋπολογισμοῦ. Ὑπὸ τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν ἔχω τὴν γνώμη, παρὰ τὴν ἀντίθετη νομολογία ἢ ὁποῖα ἐμνημονεύθη ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις ὑποβολῆς προϋπολογισμοῦ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει καὶ μετὰ τὸ ἄρθρο 39 παρ. στ' τοῦ ΚΧΕ. Ὁ ἔλεγχος ὁμως εἶναι μόνον ἔλεγχος νομιμότητος. Ὁ Δ. Πελέκης ὑποστηρίζει ὅτι εἰδικῶς μετὰ τὴν διὰ τοῦ άρθρου 3 παρ. 1 τοῦ Ν. 1811/88 κατάργησιν τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. αἱ ἀρμοδιότητες τῶν Περιφερειακῶν Συμβουλίων αὐτοῦ ἀσκοῦνται ἐφεξῆς "ὑπὸ τῶν οἰκείων Περιφερειακῶν Συμβουλίων" πρὸς ἐνίσχυση δὲ τῆς ἀπόψεώς του ἐπικαλεῖται τὸ ἄρθρον 3 παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 66/1993 Κανονισμοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον "Λει-

12. Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, τεύχ. Γ' 1982, σελ. 42.

13. Περιοδικὸν Ἑλληνικὴ Δικαιοσύνη τ. 28 (1987) σελ. 502 ἐπάμ.

14. Εἰς τὴν ὡς ἄνω γνωμοδότησίν του.

τουργία Γραφείου Ναοδομίας και Εκτελέσεως Έκκλησιαστικών Τεχνικών Έργων". Με τόν Ισχυρισμόν αυτόν επιχειρείται να θεμελιωθεί έλεγκτική αρμοδιότητα του Μητροπολίτου, άσκουμένη δέ υπό τών Μητροπολιτικών Συμβουλίων¹⁵.

Δέν θά συμφωνήσω όμως με την άποψιν αυτήν διότι θεωρώ ότι ή ως άνω διάταξις του ύπ' αριθμ. 66/1993 Κανονισμού έξεδόθη άνευ νομοθετικής έξουσιοδοτήσεως και είναι, ως εκ τούτου, άνίσχυρος.

Έλέχθη ανωτέρω, και περί αυτού δέν υπάρχει άμφιβολία, ότι ο Μητροπολίτης δέν έχει δικαίωμα έλέγχου σκοπιμότητος της οικονομικής διαχειρίσεως της Μονής άφου οί ως άνω διατάξεις ρητώς του άναγνωρίζουν μόνον δικαίωμα έλέγχου νομιμότητος. Ύπεστηρίχθη όμως ή άποψις ότι ο έλεγχος σκοπιμότητος αποκλείεται διότι "άλλως θά προσεβάλλετο τό κατοχυρωμένο αυτοδιοίκητό τους"¹⁶. Η άποψις αυτή δέν με εύρίσκει σύμφωνον διότι όπως ύπεστήριξα πιό πάνω τό αυτοδιοίκητο τών Μονών πηγάζει, στο επίπεδο του πολιτειακού δικαίου, από τό άρθρο 3 του Συντάγματος τό όποϊον κατοχυρώνει τό αυτοδιοίκητον της Έκκλησίας, τμήμα της όποίας είναι και οί Μονές, αλλά αντίτάσσεται τό αυτοδιοίκητον τούτο μόνον κατά του Κράτους όχι δέ και κατά της Έκκλησίας και ειδικότερον όχι κατά του επιχωρίου Άρχιερέως, ο όποϊος δύναται να κινηθή, ως προς την άσκουμένην ύπ' αυτού επί τών Μονών έποπτεϊαν, στο πλαίσιο τών Ίερών Κανόνων και τών νόμων της Πολιτείας που συνάδουν με αυτούς και οί όποϊοι στην συγκεκριμένη περίπτωση άπαγορεύουν μόνον τόν έλεγχον σκοπιμότητος.

Τέλος ο καθηγητής Ι. Κονιδάρης στην ως άνω γνωμοδότησίν του Ισχυρίζεται ότι έχουμε προσβολή του δικαιώματος της θρησκευτικής έλευθερίας τών μοναχών (καθ' ο μέρος τό δικαίωμα αυτό έκδηλώνεται με τό δικαίωμά τους να συνεταιρίζονται διά θρησκευτικούς σκοπούς) εάν τούς άπαγορευθή να συνιστούν σωματεία και κάνει μάλιστα επίκληση της ύπ' αριθμ. 866/74 άποφάσεως της Όλομελείας του ΣτΕ με ειδικήν μνείαν περί του ότι έξεδόθη κατόπιν ιδιικής μου εισηγήσεως. Έπί του Ισχυρισμού αυτού πρέπει να σημειώσω τά έξης.

Η ως άνω άπόφασις δέχεται πράγματι ότι προσ-

βάλλεται τό ως άνω δικαίωμα τών μοναχών. Πότε όμως; Όταν ή άπαγόρευσις προέρχεται από την Πολιτείαν ή όταν διά την σύμπτυξιν θρησκευτικού συνεταιρισμού υπό μορφήν Ίδρύματος άπαιτείται προηγουμένη άδεια της Πολιτείας, όχι όμως και όταν ή άπαγόρευση πηγάζει από τούς Ίερούς Κανόνες και γενικά από την μοναχικήν ιδιότητα τών μοναχών. Και τούτο διότι τό δικαίωμα της θρησκευτικής έλευθερίας μόνον κατά του Κράτους αντίτάσσεται όχι και κατά της Έκκλησίας. Είναι άπαραίτητη ή διευκρίνιση αυτή διότι δέν είναι σαφές, κατά τό σημεϊον τούτο, τό περιεχόμενον της ως άνω γνωμοδοτήσεως, όταν μάλιστα διά της εν αυτή επίκλησεως της ως άνω άποφάσεως του ΣτΕ επιχειρείται αντίκρουση της διατυπωμένης εν τη γνωμοδοτήσει γνώμης του Α. Χριστοφιλόπουλου, ο όποϊος άναφέρεται εις κώλυμα του μοναχού να συμμετέχει εις θρησκευτικόν σωματεϊον άπορρέον όχι από διάταξιν πολιτειακού νόμου, αλλά από μόνην την μοναχικήν ιδιότητα.

Πρός όλοκήρωσιν όμως της έρεύνης ως προς τόν όρον "έλεγχος νομιμότητος" θά πρέπει να παρατηρηθοϋν και τά έξης εν όψει και της πνευματικής σχέσεως ή όποία υπάρχει μεταξύ της Ίερας Μονής και του επιχωρίου Άρχιερέως.

Όπως όρίζει τό άρθρον 39 του ΚΧΕ ο Μητροπολίτης άσκών την κατά τούς Ίερούς Κανόνες πνευματικήν έποπτεϊαν επί τών Ίερών Μονών διενεργεί και "την άνάκρισιν τών κανονικών παραπτωμάτων" τών μοναχών, δοθέντος δέ ότι δέν αποκλείεται ή παράβασις του πολιτειακού Νόμου να συνιστά εν ταυτώ και κανονικόν παράπτωμα, συνάγεται ότι ή τέλεισις κανονικού παραπτώματος κατά την οικονομικήν διαχείρισιν δύναται να έχει έπιπτώσεις επί της νομιμότητος της οικονομικής διαχειρίσεως, υπό την έννοϊαν ότι άποτελεί άντικείμενον του έλέγχου νομιμότητος του άσκουμένου υπό του Μητροπολίτου. Συνεπώς ο Μητροπολίτης ύποχρεούται να χαρακτηρίσει ως μη νόμιμον την διαχείρισιν όχι μόνον όταν δι' αυτής παρεβιάσθη ή πολιτειακή νομοθεσία, αλλά και όταν δι' αυτής έχώρησε παράβασις της κανονικής τάξεως της Έκκλησίας τουλάχιστον στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις όποϊες ή παράβασις αυτή συνιστά και πειθαρχικόν παράπτωμα του μοναχού.

Με βάση όσα έξετέθησαν ανωτέρω και εις τό πλαίσιον της σχετικής προβληματικής, άνέτως ύποστηρίζεται πλέον ότι ο έλεγχος του επιχωρίου Άρ-

15. Την άποψιν αυτήν ύποστηρίζει ο δικηγόρος Διον. Πελέκης στην από 8.8.1998 γνωμοδότηση του την όποϊαν έθεσεν ύπ' όψει μου.

16. Ι. Θ. Παναγόπουλος, στην ως άνω γνωμοδότησή του.

χιερώς δύναται και πρέπει να έλεχταθει εις πάσαν ένέργειαν τών μοναχών ή όποία άποτελει συνάρτησιν τής οικονομικής δραστηριότητας αυτών δια τής άξιοποίησης τής πάσης φύσεως περιουσίας τής Μονής ή τών γενομένων προς αυτήν έπιδοτήσεων πάσης μορφής και όθενδήποτε προερχομένων, έστω και εάν αι οικειαι διατάξεις βάσει τών όποιων έγινε χρηματοδότησις προβλέπουν άλλον τρόπον έλέγχου. Παράλληλως προς τόν έλεγχον αυτόν θα άσκηθει και ό έλεγχος του Μητροπολίτου, ό όποιος άλλωστε είναι όχι μόνον ευρύτερος αλλά και ειδικότερος, διότι αναφέρεται και εις την "νομιμότητα" τών διαχειριστικών ένεργειών τών μοναχών έξ έπόψεως πειθαρχικού δικαίου. Τυχόν άπαγόρευσις δια του νόμου εις τόν Μητροπολίτην να άσκήσει και αυτός έλεγχος νομιμότητας θα παρεβίαζε την συνταγματικώς κατοχυρωμένην αυτοδιοίκησιν τής Έκκλησίας.

Πρός συμπλήρωση και διευκρίνηση τών ως άνω σκέψεων θα πρέπει να λεχθούν τα εξής:

Ό έπιχώριος Άρχιερεύς είναι άρμόδιος να διενεργεί άνάκριση δια διαπραχθέντα υπό μοναχών κανονικά παραπτώματα. Είναι δέ πολύ πιθανόν ένα κανονικό παράπτωμα να συνάπτεται προς την υπό του μοναχού διενεργουμένην οικονομικήν διαχείρισιν τής μονής ή να άποτελει παράπτωμα, αυτή καθ' έαυτήν συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα του μοναχού π.χ. άσκησις έμπορικής δραστηριότητας. Είς αυτήν την περίπτωση ή διαχείρισις είναι μη νόμιμος διότι όταν ό νόμος όρίζει ότι ό έπιχώριος Άρχιερεύς έλέγχει τη νομιμότητα τής οικονομικής διαχείρισεως έννοει ότι ή διαχείρισις δέν άρκει να είναι νόμιμη "λογιστικώς" αλλά και έξ άπόψεως πειθαρχικού δικαίου τών μοναχών. Με άλλα λόγια εάν τό ήγουμενοσυμβούλιον διεχειρίσθη μέν τα εισοδήματα τής μονής κατά τρόπον σύμφωνον μέ τάς αρχάς τής λογιστικής και κατά τρόπον κερδοφόρον άποδόσαν πλήρη λογαριασμό και τοποθετήσαν τα χρήματα εις τό Ταμείον τής Μονής, πλην όμως ή σχετική δραστηριότης ήταν άνεπίτρεπτη κατά τους ίερούς Κανόνας, π.χ. έγέγοντο τοκογλυφικά υπέρ τής Ίερās Μονής δάνεια ή άσκησις έμπορίας, τότε ή διαχείρισις δέν είναι νόμιμος και ό έπιχώριος Άρχιερεύς όφείλει να διαπιστώσει, κατά την άσκησιν του έλέγχου, "μη νομιμότητα" τής διαχείρισεως.

Είναι άληθές βέβαια ότι εις την περίπτωση αυτή υπάρχει κάποια δυσχέρεια διότι απαιτείται προηγούμενη διαπίστωση του παραπτώματος και πρό τής διαπιστώσεως αυτής δέν είναι δυνατή ή

όλοκλήρωση του έλέγχου νομιμότητας τής συγκεκριμένης διαχείρισεως και τής συγκεκριμένης διαχειριστικής πράξεως. Έπειδή δέ τώρα τελευταία έχει παρατηρηθεί ότι όρισμένες Μονές έχουν αρχίσει να αναπτύσσουν διάφορες δραστηριότητες προς "τά έξω", έκμεταλλεούμενες και την οικονομική τους ένίσχυση από χρηματοδοτικά προγράμματα τής Ευρωπαϊκής Ένώσεως, δέν θα ήταν άσκοπο να υπομνησθή ό κύριος χαρακτήρας του όρθόδοξου κατ' άνατολάς μοναχισμού.

Ό όρθόδοξος μοναχισμός, χωρίς να είναι άντικοινωνικός ή άπόκοσμος, είναι ήσυχαστικός και όχι τής έξωτερικής δράσεως (άκτιβιστικός) όπως είναι ό δυτικός μοναχισμός, ό όποιος δέν γνωρίζει ως σκοπόν του άνθρώπου την θέωσιν, όπως ό όρθόδοξος μοναχισμός, αλλά την ήθικην βελτίωσιν, ή δέ έξωστρέφεια του δυτικού μοναχού μέ την ποικίλη κοινωνική προσφορά "δέν του έπιτρέπει να γνωρίση και την πνευματικήν του άσθένεια και έμπάθεια και έτσι να άγωνισθή για την κάθαρση, τόν φωτισμό και την έλλαμψι"¹⁷. Και δέν πρέπει ούδ' επί στιγμήν να λησμονούμε ότι ό ήσυχασμός "συνιστά την πεπτουσίαν τής όρθόδοξου παραδόσεως ταυτιζόμενος μέ αυτό που περικλείει και έκφράζει ό όρος Όρθοδοξία" και ότι "Έξω από την ήσυχαστική παράδοση ή Όρθοδοξία είναι άνυπαρκτη και άδιανόητη"¹⁸. Υπό τα δεδομένα αυτά ό μοναχός δέν έπιτρέπεται να συνιστά προσωπικές ή εταιρικές έπιχειρήσεις, οι όποιες, ως εκ του προορισμού τους, άποβλέπουν εις τό κέρδος έστω και εάν αυτό τό κέρδος καταλήγει εις τό ταμείον τής Μονής και όχι εις τα θυλάκια τών μοναχών.

Η κρίσις περι του εάν όρισμένη δραστηριότητα είναι, από την άποψη αυτή, ή όχι έπιτετραμμένη εις τόν μοναχόν, πρέπει να είναι άυστηρή υπό την έννοϊαν ότι έν άμφιβολία τό τεκμήριον λειτουργεί κατά του έπιτρεπτού τής δραστηριότητας αυτής. Τα αυτά ισχύουν προκειμένου και περι συμμετοχής του μοναχού εις σωματεϊον ή περι τής συγκροτήσεως σωματεϊου υπό μοναχών.

Και είναι πρόδηλον ότι ό έπιχώριος Άρχιερεύς έχει άρμοδιότητα έλέγχου έν προκειμένω, διότι και δια τό ζήτημα αυτό ό έλεγχος είναι έλεγχος νομιμότητας.

17. Άρχιμ. Γεωργίου, ένθ. άνωτ. (βλ. ύποσ. 2).

18. Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνοϋ, «Η σημασία του ήσυχασμού στην Ιστορία του Γένους», στο φυλλάδιον «Έπαγγελία» τό όποϊον έκδίδει ή Ίερά Μητρόπολη Γουμένισσης, Άξιουπόλεως και Πολυκάστρου, τ. Μαρτίου 1999.